

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS**

**DONATAS ČESNA
VYTAUTAS STRAVINSKAS
Specializacija: monumentalioji tapyba**

SIENINĖ TAPYBA

ATSPINDŽIAI

***REFLECTION*
MAGISTRO DARBAS**

Darbo vadovas
doc. Raimondas Trušys
Recenzentas
prof. hab. dr. Vytenis Rimkus

Šiauliai, 2006

1. Santrauka

Architektūra yra žmogaus gyvenamoji aplinka, jo gyvenimo dalis, nesvarbu, ar tai pirmykštis urvas, ar moderniausias sudėtingų konstrukcijų šiuolaikinis statinys. Apgyvendinta architektūra prisipildo dvasios, įgyja savo aurą, kuri grįžtamuoju ryšiu veikia patį žmogų, egzistuojantį toje aplinkoje. Kurdami sieninės tapybos darbą Šiaulių Universiteto Socialinės pedagogikos katedrai mes turėjome tikslą suteikti šaltoms sienų plokštumoms tinkamas spalvas, savitą kompoziciją. Jautėme didžiulę atsakomybę už būsimos aplinkos formavimą, matydami naują erdvės modelį. Didžiulę plokštumą planavome dekoruoti sienine tapyba taikydami šiuolaikines technologijas.

Pirmiausia siekėme perteikti erdvės išpūdį. Galutinis mūsų sieninės tapybos variantas turėjo glaudžiai sietis su interjeru, optiškai padidinti patalpą, o pasteliniai tonai ant lygių plokštumų turėtų sukelti teigiamus estetinius pojūčius. Šis darbas slopintų vidinę agresiją, sukeltų uždarei belangei patalpai plačių erdvių iliuziją, teiktų jaukumą. Buvę gamyklos koridoriai dar tebesaugo neigiamas energijas, nedailiai sunertos, kad ir gražaus granito plokštės, liudija apie sovietinių laikų butaforinį didybės bei gerovės demonstravimą. Dailininkai studentai kasmet šioms patalpoms sukuria po nemažą sieninės tapybos darbą. Tikimės, kad mūsų kūrinys atgaivins akis nuvargintas skaitymo ar darbo prie kompiuterio. Erdvę išplės didelis fantastinis miestas užlietas vakaro žaros. Tai socialinės pedagogikos katedros darbuotojams turėtų sukelti teigiamas emocija, nuteikti juos pozityviam darbui.

Sieninė tapyba turi labai senas tradicijas. Šiuo metu dažnai yra akcentuojamas tapybos archajiškumas naujųjų išraiškos priemonių kontekste. Gerai išstudijavome gryniosios freskos kūrimo technologijas, bet supratome, kad sukurti freską senosiomis technologijomis šiuolaikiniame interjere būtų beveik neįmanoma, todėl tapybai naudojome akrilinius dažus, nes jie yra kokybiški. Tame pačiame fakultete prieš dvejus metus mūsų tapytas darbas kol kas laikosi gerai, tad pasitikėjimą kelia šiandieninės dažų gamybos pramonės laimėjimai.

Dar vienas mūsų darbo tikslas - šiuolaikiškai pateikti monumentaliją tapybą interjere. Šiam tikslui įgyvendinti kėlėme uždavinius laikytis darbo preciziškumo, tikslumo, interjero ir kūrinio harmonijos. Atsižvelgdami į esamą situaciją, užsakovo pageidavimą, darbo vadovo pastabas, sienos struktūros ypatumus, ieškojome optimalaus tapymo stiliaus ir technikos.

Dirbdami priėjome išvadą, kad erdvė sieninei tapybai labai svarbi, tačiau parinkus tinkamą kompoziciją, ją galima suvaldyti.

Summary

Architecture is living surrounding a human, a part of his life, it doesn't matter if it's a primitive cave, or a contemporary building with a leading-edge multiplex constructions. A settled architecture is filled of soul, it gets it's aura that affects a human living in that environment with it's reversible connection. In this case we felt like these settlers, that have to accost a cold plane surface of walls, that could give them new colors, compositions, moods. We felt large responsibility of a formation of an upcoming environment. We show a new surrounding model that existed only in our dreams yet. A large plane surface we planned to decorate with a mural painting while modern technologies.

We endeavored to convey an impression of space. Final goal of our mural painting is tightly coherence with interior, it makes accommodation optically augmentative by pastel colors and flat planes, it must impress audience with positive aesthetical sense. This job: suppress inside aggression, gives comfort, makes this hoosegow accommodation wide space illusion. We hope, that people tired of reading, lectures or working with computer will look up and overlook behind our fantastic town's, flooded by sunset, distance. They will take good emotions. Our goal is going to be succeed, if visitor's dreams could fly to full of reflections our future town.

Painting archaism is usually accent in context of modern expression devices. Our exploration in fresco creation technologies is good, but we understood that to create fresco by old technologies in modern interior is almost impossible, so we used acrylic. All these activities we call mural painting. Future will show it's fastness for time-span.

Our object is modernly present monumental painting (fresco) in architecture. In order to succeed our goal we made tasks: keep work precision, scrupulous, architecture and harmony. We created optimal painting stile and technology considering to present situation, customer's request, leader's notes and we made a conclusion: space is very important for mural painting, than we must pick up right composition we can administrate space.

Turinys:

1. Santrauka - summary.....	1
2. Įvadas.....	4
3. Darbe nagrinėjama problema.....	9
4. Darbo aktualumas.....	10
5. Darbo objektas.....	13
6. Darbo tikslai.....	14
7. Uždaviniai.....	15
8. Magistro darbo bazė	16
8.1. Metodologija.....	16
8.2. Metodika.....	18
8.3. Strategija.....	20
8.4. Rezultatų naujumas.....	21
8.5. Teorinis darbo reikšmingumas.....	22
8.6. Praktinis darbo reikšmingumas.....	23
9. Darbo koncepcija.....	24
10. Dailės kūrinio analizė.....	25
11. Problemos, su kuriomis susidūrėme darbo metu.....	28
12. Išvados.....	39
13. Siūlymai.....	30
14. Diskusija.....	31
15. Edukacinis tyrimas.....	32
16. Literatūros sąrašas.....	37
17. Sąnaudos.....	38
18. Žodynas.....	39
19. Priedai	
19.1. Eskizai	
19.2. Darbo eigos vaizdinė medžiaga	
19.3. Kiti sukurti darbai	
19.3.1. Mozaikos vaizdinė medžiaga	
19.3.2. Freskos „LANGAI“ vaizdinė medžiaga	

2. Įvadas.

Manome, kad šiais technikos, kompiuterizacijos laikais per mažai plėtojama viena iš dailės rūšių – monumentalioji dailė. Naujieji modernūs, švytintys stiklo sienomis pastatai praranda tokius dekoratyvinius akcentus, kaip freska, mozaika, vitražas. Galbūt todėl, kad steriliuose iš stiklo, plastiko ir kitų dirbtinių medžiagų pastatytuose namuose sunku surasti erdves, tinkamas monumentaliajai dailei. Šalta dirbtinė aplinka nebepuošiama meno kūriniais. Senosios technikos gal ir sukurtų nemalonų disonansą, bet manome, kad menas taip pat turi keistis – ne tik turiniu, bet ir savo materialia forma. Jei nėra kito kelio, jis turi gimti iš tų pačių medžiagų kaip ir šiuolaikinis pastatas, kad jame vyrautų harmonija, kad meno kūrinys taptų neatsiejama eksterjero ar interjero dalimi.

Studijuodami menų fakulteto bakalauro programą ir tęsdami antros pakopos mokslus, daug sužinojome apie tapybą: freską – mozaiką. Turėdami tikslą papuošti Socialinių mokslų fakultetą analizavome kas tai yra menas ir kokia jo reikšmė žmogaus gyvenime.

Menas yra apibūdinamas kaip specifinė žmogaus veikla, kurios tikslas garsais, vaizdais, judesiais perteikti tikrovę, išreikšti mintis, jausmus, sudėtingą žmogaus dvasinį pasaulį. Meno reikšmę žmogaus gyvenime nusako jo funkcijos: estetinė, pažintinė, komunikacinė, auklėjamoji, hedonistinė. Pirmasis menas gimė tada, kai sėkmingai sumedžiojęs žvėrį, pirmykštis žmogus patenkino savo materialius poreikius - pasimaitino, iš kailio pasigamino drabužį ir, paėmęs anglies gabalėlį ar lazdelę nupiešė pirmą liniją, pirmą ornamentą. Ta veikla buvo skirta ne tik rūbui, molio indui papuošti. Pirmykščiuose piešiniuose slypi seniausi visuotinio tikėjimo atvaizduose slypinčia galia.

Pirmieji piešiniai ant sienų gimė archainėse epochose. Apima keistokas jausmas, besileidžiant į tuos urvus žemais ir siaurais koridoriais gilyn į tamsą, kai staiga išvysti, kaip elektrinis vedlio žibintas išplėšia iš tamsos buliaus atvaizdą. Aišku viena, – niekas nebūtų rausęsis į tokias žemės gelmes vien tam, kad papuoštų neprieinamą vietą. Maža to, nedaugelis tų piešinių tėra aiškiai paskirstyti ant urvo lubų ir sienų, išskyrus kai kuriuos piešinius Lasko urvuose. Kartais jie būna nutapyti ar išraižyti vienas ant kito, be jokios pastebimos tvarkos. Stebina atvaizdų tikroviškumas ir tai, kad jie iki šiol žėri gana įvairiomis spalvomis. Tokio pirmųjų „freskų“ ilgaamžiškumo paslaptis yra paprasta – buvo naudoti mineralinės kilmės gamtiniai pigmentai, kurie nereaguoja į atmosferos ir kitus poveikius, tiesiog „gyvena“ gamtoje, nes yra jos pačios sukurti. Žodis „freska“ rašomas kabutėse, nes urvų sienų tapyba tik vaizdu primena šią techniką - tapybą ant šlapio tinko kalkiniais dažais. Tikrosios freskos pradžia – Egėjų kultūroje, kur jau buvo žinomas kalkių skiedinys.

Freskos kelią galima atsekti senųjų civilizacijų dailėje, ypač senovės Egipto (čia freskos pavadinimas yra sąlyginis, nes egiptiečiai nenaudojo kalkių), Mesopotamijos, Kretos mene. Šios

ankstyvosios kultūros nuostabiai išstobulino gyvūnų ir augalų vaizdavimo schemas, atvaizdai buvo kuriami pagal tam tikrus kanonus. Bet visi dailės dirbiniai (taip pat ir freskos) turėjo iš anksto numatytą paskirtį – šlovinti dievus ar tarnauti mirusiųjų pasauliui. Todėl galima sakyti, kad graikai išrado dailę - prisiminkime Mirono, Praksitelio, Fidijo skulptūras, šlovinančias žmogaus kūno grožį. Iš Plinijaus raštų žinome apie kūrėjo Timanthomeisteriškai nutapytą freską - Ifigenijos aukojimą. Mūsų laikus tik jos kopija, atkasta ant vieno Pompėjos namo sienos. Tai nėra labai geras dailės darbas. Tą patį galima pasakyti ir apie daugumą Italijoje išlikusių graikų kūrinių kopijų, tačiau akivaizdus pats nuostabiausias graikų stebuklo padarinys - faktas, kad kopijos apskritai buvo daromos ir rodomos šviesuomenės namuose ir soduose. Komercinė kopijų gamyba liudija apie naują atvaizdo funkciją, visiškai svetimą ankstesniam pasauliui – atvaizdas ištraukiamas iš konkretaus konteksto, kuriam buvo sukurtas, juo imta gėrėtis, jis atsidūrė kitame – dailės kontekste.

Apie meno pradžią žinoma ne daugiau kaip apie kalbos atsiradimą. Jei sakytume, kad statyti šventyklas ir namus, tapyti paveikslus, kalti skulptūras ir austi raštus reiškia kurti meną, tai nėra pasaulyje tokios tautos, kuri neturėtų meno. Antra vertus, jei manytume, kad menas – tai dailūs prabangos daiktai, sukurti ištaigingoms salėms puošti ar tik muziejuose, parodose jais gėrėtis, tai reikia žinoti, kad šia reikšme žodį "menas" imta vartoti labai neseniai. Daugelis žymiųjų senovės architektų, tapytojų ir skulptorių to, matyt niekada nesvarstė. Šis skirtumas ryškiausias architektūroje. pasaulyje yra daugybė puikių statinių, o kai kurie jų – tikri meno kūriniai. Tačiau vargu ar rastume pasaulyje bent vieną statinį, kuris būtų iškilęs be jokios paskirties. Pirmiausia apie pastatus vartotojai sprendžia pagal jų patogumą. Tačiau jiems gali patikti arba būti nepriimtini planas ar struktūros proporcijos. Jie įvertina geras architekto pastangas, kad pastatas būtų ne tik patogus, bet ir gražus. Senovėje toks pat požiūris būdavo ir į tapybos kūrinius ar skulptūrą. Tai ne vien meno dirbiniai – tai pirmiausiai vienokios ar kitokios paskirties daiktai. Vargu, ar galėtų tinkamai įvertinti pastatą tas, kas nežino, kokius poreikius¹

(Dievui garbinti, linksmybėms, gyvenamajam būstui) jis turėjo tenkinti. Monumentalioji tapyba, glaudžiai susijusi su religine tematika, vystėsi kartu su architektūra.²

Vienas iš pirmųjų žinomų monumentalistų buvo italų kilmės didysis dailininkas Džotas. Italai buvo įsitikinę, kad jis pradėjo naują meno epochą. Jie neklydo. Tačiau net ir tuo atveju verta prisiminti, kad tikroje istorijoje nebūta „skylių“, ir niekas čia neprasideda iš niekur. Be to, nesumenkintume Džoto reikšmės, jei suvoktume, kad tapybos metodus jis perėmė iš Bizantijos meistrų, o Šiaurės katedrų skulptoriai įkvėpė jo tikslus ir požiūrius.

¹ E. H. Gombrich. Meno istorija. 1 skyrius 39 pus.

Žymiausi Džoto darbai – sienų tapyba, arba freskos. 1302 – 1305 m. jis ištapė visas mažutės Paduvos (Šiaurės Italija) bažnytelės sienas ir ant jų pavaizdavo Švč. Mergelės Marijos ir Kristaus gyvenimo epizodus. Apačioje jis nutapė įsmenintas dorybes ir ydas – jos kartais būdavo vaizduojamos Šiaurės katedrų portikuose.

Džoto nutapyta Tikėjimo figūra – Šv. Martynas su kryžiumi vienoje rankoje ir rašto ritinėliu kitoje. Nesunku pastebėti, kaip ši kilni figūra panaši į gotikos skulptorių darbus. Tačiau tai nėra skulptūra. Tai tapyba, daranti apvalios skulptūros įvaizdį. Matoma pakeista rankų proporcija (sutrumpėjimas), veido ir kaklo modeliavimas, gilūs šešėliai apdaro klostėse. Jau visą tūkstantį metų niekas nebuvo taip tapęs. Džotas vėl atrado paslaptį, kaip plokščiaame paviršiuje sukurti erdvės iliuziją. Šis Džoto atradimas nebuvo gudrybė, tai leido jam pakeisti tapybos supratimą.²

Freska buvo žinoma Bizantijoje, Rusijoje (X - VII a. Kijeve, Novgorode, Pskove). Labiausiai ši technika paplito ir suklestėjo Europos viduramžių ir Renesanso dailėje. Trys didieji brandžiojo Renesanso meistrai kūrė milžiniškas freskas. Leonardas da Vinčis optiškai praplėtė Milano Santa Marijos de la Gracija vienuolyno valgomojo erdvę freska „Paskutinė vakarienė“. Deja, kupinas dramatismo ir nerimo 1495-98 metais nutapytas kūrinytis yra labai blogai išsilaikęs, nes vienuolyno siena sumūryta be izoliacijos nuo drėgmės.

Kito Renesanso meistro – Mikelandželo Buonaročio – dėmesio centre – žmogaus figūra. Sukrečianti mąstais, sudėtingomis kompozicijomis jo Siksto koplyčios lubų (48 m x 13 m.) freska. Paprastam žmogui sunku suvokti, kaip vienas dailininkas per ketverius metus galėjo atlikti tokį titanišką darbą. Bet tai yra vieni niekai, palyginus su intelektualiniu ir meniniu laimėjimu. Neišsemiamas išradingumas, be galo kruopštus kiekvienos detalės nutapytas ir visų svarbiausia – didybė tų vizijų, kurias Mikelandželas atskleidė visiems po jo gyvenusiems, suteikė žmonijai visai naują supratimą apie genijaus galią. Bet negalima tvirtinti, kad Mikelandželas, Rafaelis ir daugelis kitų Renesanso meistrų tapė savo kūrinius gryna freskos technika. Jie, kaip ir ankstesnių amžių meistrai, retuodavo ant sauso tinko ir tapė atskirais mineraliniais dažais. Toks darbas anksčiau nebuvo laikomas aukščiausiu meistriškumu, nes freskos dažai atsparesni atmosferos pokyčiams, o kiaušininė tempera – kur kas mažiau.

Lietuvoje įvairiu metu buvo sukurta nemažai freskų, tačiau iki šių dienų nedaug jų išliko, daugiausia tik fragmentai. Seniausia Lietuvoje freska esanti Vilniaus katedros požemyje, laidojimo kriptoje, galėjo būti sukurta XIV a. pabaigoje. Ji atrasta 1985 metais. Freskoje vaizduojamas nukryžiuotas Kristus, Marija, Šv. Jonas Evangelistas. Figūra traktuota pagal gotikos tradicijas, „s“ raidės formos, Kristaus figūra didesnė už kitas. Dėl nuolatinės drėgmės freskos spalvos neteko šviežumo, bet matyti, kad aplinkinės sienos taip pat buvo ištapytos.

Trakų salos pilies tapyba sukurta XV a. pirmame ketvirtyje, Vytauto laikais. Ji neišliko, dabar težinoma tik iš Vinco Smakausko 1822 m. aprašymo bei iš Ježio Hopeno piešinio 1933 m. akvarelinių kopijų. Tapybos fragmentų aptikta ir pietiniame Trakų pilies rūmų sparne. Vėliau, pokario metu, restauruojant paaiškėjo, jog tapybos būta ir šiauriniame sparne, ir donžone. Tai figūrinės ir ornamentinės kompozicijos likučiai; pirmųjų daugiausia rasta reprezentacinės salės langų angose. Iš kopijų galima spręsti, jog pilies sienų tapyboje vyravo pasaulietinė tematika, tokia reta bizantinėje dailėje. Vaizduojama pilies valdovo veikla ir buitės, valdovo šeima. Figūros daugiausia neutraliame fone, nors kai kur pasitaiko ir architektūros elementų ar peizažo. Pilies tapyboje vyravo ochriškai raudona, ruda, geltona, juoda spalvos; taip pat būta rožinių bei violetinių tonų. Kai kuriuose kopijų fragmentuose dar matyti baltų potėpių, dažnai randamų bizantinėje tapyboje. Iš kopijų matyti, kad tai nesudėtingi geometriniai ir kai kada stilizuoti augaliniai motyvai. Salę puošė krypte lankstytas frizas. Pirmo ir antro aukštų langų angokraščiuose, virš langų, išliko ornamento motyvų.

Vilniuje 2000 metais remontuojant Šv. Mikalojaus bažnyčią po 7 cm. storio tinko sluoksniu rasta XVI a. freska, kurioje dar galima įžiūrėti geometrinį ornamentą, žmonių figūras.

Lietuvoje bizantiškos kilmės freskos pėdsakų turime Trakų Galvės ežero salos pilyje (XV a.). Tikrosios freskos menas į Lietuvą atkeliavo iš Italijos XVI a. Freskų būta ištaigingoje Stepono Batoro pilyje Gardine, neabejotinai - Žemutinėje Vilniaus pilyje. Apie 1636 m. Giacinto Campana iš Bolonijos dirbtos freskos Vilniaus katedros Šv. Kazimiero koplyčioje išliko; ten gerai išsilaikiusios dvi freskos (Šv. Kazimiero stebuklai). Del Bene (Delbene) iš Neapolio yra tapęs jau sunykusias freskas Sapiegų rūmų salėse Antakalnyje bei daugelį freskų Pažaislyje. 1690 m. Pažaislyje freskas tapė ir Fernando della Croce bei M. Palloni da Campi, 1677 m. nutapęs Marijos gyvenimo ciklą. 1684m. Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje freskas tapė Martinio de Alto Monte (Altomonte iš Neapolio). Kauno Šv. Kryžiaus Karmelitų bažnyčioje gerai išlikusios skliautų freskos (Šv. Dvasios atsiuntimas, Raktų įteikimas Šv. Petriui ir kt.) taip pat yra XVII a. italų menininkų darbo. M. Palonis taip pat nutapė freskas Vilniaus katedros Kazimiero koplyčiai. Taigi Lietuvoje turtingiausias barokinės, ypač vėlyvojo baroko, sienų tapybos palikimas.

Nuo XVIII amžiaus pabaigos sienų tapybos daugiau atsiranda visuomeniniuose pastatuose, didikų rūmuose. Klasicizmo stiliaus sienų tapybos daugiausia sukurta Vilniaus universitete. Kadangi tuo metu Lietuvą skurdino karai, okupacija, sienų tapybos kuriama mažiau. Lietuvai išsikovojus Nepriklausomybę, kūrėsi aukštosios mokyklos, o reformuotoje Kauno meno mokykloje atsirado ir dekoratyvinės tapybos katedra. Joje dėstė Mstislavas Dobužinskis, vėliau Adomas Varnas, Petras Kalpokas, Jonas Mikėnas ir kt. 1934 m. pradėjo dirbti Stasys Ušinskas. Tai užsienyje mokslus baigusių dėstytojų karta. Šie dailininkai ne tik dėstė monumentaliją, bet ir patys kūrė. Vėliau išaugo nauja kūrėjų karta: S. Veiverytė, B. J. Žilytė, V. Valius, A. Steponavičius, A. Kmieliauskas ir kt. Šių dailininkų darbai labai įvairūs savo stilistika, temomis, koloritais.

Monumentalistai Nijolė Vilutytė (g. 1947 m.) ir Romas Dalinkevičius (g. 1950 – 2001 m.) – vieni iš produktyviausių pastarųjų dešimtmečių dailininkų, sėkmingai kuriančių freskos bei mišrios freskos – sgrafito technika. N. Vilutytė, tik baigusi Dailės institutą (1972 m.) nutapė pirmą freską – „Jaunieji konstruktoriai“ Šiaulių politechnikos mokyklai (1973 m.). Ši 70 kv. m. sienos kompozicija, kurioje susipina statybų konstrukcijos, mašinos, žmonių figūros yra aktyvi architektūrinės erdvės dalis, veikianti ne kaip autonomiškas kūrinys, o kaip neatskiriamas nuo interjero komponentas. Vėliau N. Vilutytė ir R. Dalinkevičius kartu sukūrė nemaža freskų: „Jaunystės šventė“ - Vilniaus 24-osios vidurinės mokyklos aktų salėje (1975 m.); „Iš Vieکشnių istorijos“ - Vieکشnių vidurinėje mokykloje (1974m.); 5 dalių kompoziciją „Iš ugniagesių istorijos“ Vilniaus priešgaisrinės apsaugos valdyboje (1976 – 1977 m., architektas Aleksandras Eigirdas); trijų dalių kompoziciją „Baltijos“ poilsio namuose (Palanga, 1978 m., architektas Juozas Sipalis). Daugiausia darbų buvo sukurta temperos technika.

Reikėtų pažymėti dailininko Vitolio Trušio (g. 1936 m.) kūrybą. Jis priklauso tai grupei kūrėjų, kurie studijavo Dailės institute freską ir mozaiką. V. Trušys Šiauliuose sukūrė daugiausia sienų tapybos kūrinių. Dalis jo freskų pasižymi griežta kompozicine struktūra, o jose sudėliota tam tikra sistema. Ypač tai būdinga ankstyviesiems V. Trušio kūriniams. Pirmose freskose - „Trys mūzos“ - Šiaulių 11-oje vidurinėje mokykloje (1969 m.), „Šokis“ - „Mildos“ kavinėje (1969 m., archit. V. Naujikas) - ryški linijų ir spalvų traktuotė, vertikalus potėpis, prigesęs dekoratyvinis koloritas. Tačiau vėlesnėse V. Trušio freskose („Stumbrų medžioklė“ - Šiaulių mėsos kombinato klubo salėje (1974 m.); „Kartos“ - Panevėžio cukraus fabriko kultūros klube - 1985 m.) – kompozicinė sandara laisvesnė, plokštuminė formos traktuotė pakeitė preciziškai modeliuojama forma, prisodrinta ekspresyvaus judesio, impulsyvaus piešinio, jausmingumo. Kaip pažymi V. Trušys, „piešinys yra visų dailės šakų pagrindas, o monumentalistui – pagrindų pagrindas“. Be piešinio jis negali išsiversti nei viename darbo etape. Tarp molbertinės tapybos ir freskos akvarele yra tiesioginis ryšys. Freskoje spalva nėra kiek ne mažiau reikšminga nei tapyboje, o akvarelės technika labai artima freskiniam spalvų dengimui. Kiekviena medžiaga turi savo kaprizų, kuriuos dailininkui reikia įveikti, tačiau freska yra ypač sunki sieninės tapybos technika. V. Trušys, be sienų tapybos, kuria mozaiką, sgrafitą bei molbertinę tapybą.

1989 metais Vilniaus dailės akademijoje susiformavo monumentaliosios dailės katedra, kurioje rengiami vitražo, freskos bei mozaikos, teatro dekoracijų būsimieji kūrėjai.

Šios žinios apie monumentaliosios tapybos raidą, technologija, buvo reikalingos vykdant magistro kūrybinį darbą.

3. Darbe nagrinėjama problema.

Baigę menų fakulteto bakalauro studijas, pasirinkome studijuoti antrą pakopą - monumentaliają tapybą: freską - mozaiką. Iš tiesų įdomi, nors nelengva specialybė: freskų tapyba reikalauja daug kruopštaus darbo ir nemažai žinių. Studijavome dailę ir technologijas, o apie freską daugiausia žinių sukauptume atlikdami praktinius darbus.

Monumentalioji tapyba – freska materialia raiška nėra prieinama kiekvienam žmogui: Tai brangiai kainuojantis dailės kūrinys, todėl ne kiekvienas asmuo gali ja papuošti savo privačią erdvę. Monumentaliosios tapybos kūrinio gimimą sąlygoja ne tik dailininko įkvėpimas ar norai. Tai ir užsakovo finansinė padėtis, nemenkas faktorius yra ir žmogaus išprusimas, estetinis skonis. Užsakymų stoka sąlygoja, kad sieninė tapyba yra kiek užmiršta dailės sritis.

Mozaikų kūrėjai turi dar daugiau problemų. Senoji tradicinė mozaika, sudėliota iš akmenukų, galima sakyti, amžinas kūrinys, tačiau jos konstravimas sunkus, ilgas ir labai brangus. Be sunkaus kruopštaus darbo, reikalinga ir nemaža įvairių akmens atspalvių paletė, speciali patalpa su gerai įrengtu vėdinimu, priemonės akmeniui skaldyti ir kitaip apdoroti. Įvairiaspalvių akmenų vien Lietuvoje susirinkti neįmanoma. Anksčiau jie gana paprastai buvo užsakomi ir atvežami iš Rusijos akmens kasyklų. Dabar, deja, užsakymų ryšiai dažniausiai nutrūkę, be to labai išaugusios transportavimo išlaidos.

Kalbant apie meninę raišką, reikėtų paminėti, kad šiuolaikinė monumentalioji tapyba vis labiau abstrahuojama, dingsta realistiškumas, darbas dažnai lieka suprantamas tik pačiam kūrėjui. Mūsų tikslas - naujomis raiškos priemonėmis sukurti darbą, šalia kurio gerai jaustųsi kiekvienas žmogus. Dailininkas Eugenijus Antanas Cukermanas yra pasakęs, kad kavoje turi būti daug kavos, o paveiksle – daug dažų, fizinio darbo. Jutome, kad to fizinio darbo bus tikrai nemažai, bet siekėme, kad tapyba būtų lengva, sudarytų spontaniškos kūrybos įspūdį.

Sieninės tapybos darbas „Atspindžiai“ yra didelės apimties, žiūrovą turėtų dominti precizišku atlikimu, dekoratyvumu. To savo darbe mes ir siekėme. Stengėmės gerai išstudijuoti grynosios freskos kūrimo technologijas, bet suvokėme, kad pritaikyti savo darbe ir sujungti su šiuolaikinėmis technologijomis būtų labai sunku, nes reikėtų keisti tinko sluoksnį, kuriam paruošti būtų neužtekę laiko. Kita problema būtų kilusi ieškant freskai reikalingų medžiagų : gerai tam tikru būdu paruoštų kalkių ir kt.

4. Darbo aktualumas.

Ištisus šimtmečius monumentalioji tapyba žengia drauge su architektūra, padeda jai formuoti pastatų, miestų charakterį. Įsiliejusi į aikštes, gatves bei pastatus, ši tapyba tiek idėjiniu turiniu, tiek meninėmis savybėmis praturtina juos ir daro labiau įsimenamus, emocionaliūs. Kiekvienas architektūros stilius pasitelkia tokią monumentaliosios dekoratyvinės tapybos rūšį ir techniką, kuri labiausiai atitinka menines ir stilistines savo meto architektūros ypatybes ir, harmoningai susijungdama su ja į vientisą meno kūrinį, geriausiai išreiškia epochos dvasią.

Monumentaliosios tapybos paskirtis - plastinėmis savybėmis papildyti architektūrinio objekto kompozicinį sprendimą, kurti bendrą emocinę nuotaiką. Architektūros ir monumentaliosios tapybos sintezė praturtina viena kitą. Medžiagų ir technikų įvairumas bei patvarumas užtikrina jai ilgalaikį egzistavimą. Jos amžius skaičiuojamas šimtmečiais. Įvairiomis mozaikinėmis kompozicijomis buvo nuklotos Romos imperijos šventyklų, rūmų, termų, gyvenamųjų namų grindys ir sienos. Šie kūriniai, jei jų nesuardė žmonių rankos, išlikę iki šiol.

Kūrinio dydis ir spalvų pasirinkimas glaudžiai susijęs su architektūra. Jei statinys yra didelis, vadinasi, ir dekoruojamas plotas turi būti proporcingai didesnis. Statinio architektūrinis charakteris apsprendžia, kokio stiliaus ar rūšies monumentaliosios dailės kūrinys jame galėtų „gyventi“, neardydamas harmonijos. Su architektais yra aptariama, kur viskas bus įgyvendinta - interjere ar eksterjere; numatomi šviesos šaltinių taškai, matymo kampai.

Freska yra gana lanksti technika. Galima tapyti realistinius vaizdus kaip Mikelandželas, simbolistinius kaip Miro ar dabar labai populiarias abstrakcijas.

Šiuo metu statybinių prekių parduotuvėse pilna įvairių dažų, gruntų, pigmentų. Šiuolaikinės technologijos labai palengvina sunkų dailininko darbą. Galima eksperimentuoti, maišyti technikas: sausą, šlapia, įvesti netikėtas faktūras, išnaudoti konstrukcines sienos savybes. Taip pat galima naudoti trafaretus ir kūrybai grafiti naudojamus aerozolinius dažus. Gerai ir techniškai tvarkingai atliktas eksperimentas visada traukia dėmesį. Toks žaidimas ypač turėtų būti aktualus mokyklose dirbant su mokiniais. Tiesa, nereikėtų pamiršti, kad šiuolaikinėmis priemonėmis sukurtą su architektūra glaudžiai susijusį kūrinį geriau vadinti sienine tapyba. Juk tikrąja freska, sausa ar šlapia technika kurta, vadinama tik ta, kuriai naudoti kalkiniai dažai, o sienos tinkuojamos tam tikru, labai sudėtingu, daug laiko atimančiu būdu.

Mes abu, sieninės tapybos „Atspindžiai“ autoriai, dirbame bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose baigiamųjų klasių mokiniai savo kūrybiniam darbams pasirenka freskas, vitražus, mozaikas, pano. Jaunuolius vilioja galimybės kurti monumentalų, ilgaamžį dailės darbą. Taip pat, jie nori įvertinti savo jėgas, įgauti pasitikėjimą. Mums buvo labai aktualu patiems išbandyti save tokiame darbe, kad įgytume teorinių bei praktinių žinių, galėtume motyvuotai patarti savo mokiniams.

Freskos ir pano, sukurti Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos mokinių:

Freska Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos muzikos kabinete, 2002 m.

Kolektyvinis III kl. mokinių darbas.

Pano Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos rūbinėje, 2003 m. Aut. Modesta Šakarnytė, III kl.

Pano Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos rūbinėje, 2004 m. Aut. Lina Anisimovaitė, III kl.

Freska Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos fizikos kabinete, 2003 m.

Kolektyvinis III kl. mokinių darbas.

5. Darbo objektas.

Mūsų magistro darbą sudaro keletas dalių:

1. Surinkta vaizdinė medžiaga.
2. Dvi individualiai sudėliotos mozaikos.
3. Menteline technika sukurtas sieninės tapybos darbas.
4. Sieninė tapyba - freska.

Vaizdinę medžiagą rinkome iš įvairių šaltinių (internetu, meno knygų, spaudos, asmeniškai aplankyto meno parodu, kūrinių fotografijų). Sukūrėme patrauklią aplinką šiai informacijai perteikti, visą informaciją įrašėme į kompaktinę laikmeną.

Mozaiką kūrėme tradicine technika iš skaldyto akmens.

Freskos tapybai mums buvo pasiūlyta 16,5 x 3,5 m dydžio koridoriaus siena Socialinių mokslų fakultete. Sienos paviršius neseniai remontuotas, buvo tinkamai gruntuotas, uždažytas akrilinais dažais. Tai nesukėlė papildomų rūpesčių, nes nereikėjo nugrandyti paviršinio sluoksnio. Keliose vietose tinkas buvo truputį suskeldėjęs, tas vietas nudaužėme, iš naujo nutinkavome, nugruntavome – paruošėme darbui. Kurdami eskizus mąstėme apie tai, kad į šį sieninės tapybos darbą nebus galimybių žiūrėti iš toli, tai yra, stebėti visą darbą iš karto. Koridorius ilgas ir siauras, juo einat palaipsniui atsiveria vis naujas stebėjimo plotas. Tam tikras problemas kėlė ir dešiniajame sienos kampe iškirstos durys.

Freską tapėme šiuolaikiniais dažais ir pigmentais. Dirbome sausa technika, tai darbui suteikė tikslumą ir sterilumą, o ryškesnius akcentus įvedėme panaudodami sklandžius perėjimus. Juos sukūrėme naudodami volelius. Kurdami taikėme vadinamą griežto kontūro tapybą, kuri dailės pasaulyje kartais įvardinama anglišku pavadinimu – *hard edge*.

6. Darbo tikslai.

- Pagrindinis šio darbo tikslas – teorines žinias apie monumentaliąją dailę įgyvendinti praktikoje.
- Parinkti tinkamą monumentalsios dailės darbą, tam tikrai architektūrinei erdvei.
- Sukurti bendrą patalpos stilių, architektūros ir sieninės tapybos harmoniją.
- Įgyti daug praktinių įgūdžių, meninių bei estetinių kompetencijų.
- Realizuoti savo kūrybinius poreikius.
- Praturtinti menu gyvenimą.
- Pasiruošti rezultatų, tikslingam savo mokinių konsultavimui.

7. Darbo uždaviniai.

- Surinkti vaizdinę medžiagą.
- Sukurti mozaiką.
- Sukurti sieninės tapybos darbą menteline technika.
- Sukurti sieninės tapybos darbą.
- Pateikti darbo aprašymą.
- Surinkti ir pateikti filmuotą sieninės tapybos medžiagą.

8. Magistro darbo bazė:

8.1 Metodologija.

Freska (it. *al fresco*) vadinama tapyba ant šlapio kalkinio grunto šarmui atspariais gamtiniais pigmentais, maišomais su kalkių ar paprastu vandeniu. Sausos freskos tapyboje tapoma ant išdžiūvusio ir iš naujo truputį sudrėkinto grunto kalkiniais dažais, į kuriuos kartais kaip rišiklis dedamas kiaušinio baltymas. Dirbant abiem būdais, džiūdami dažai labai šviesėja, sunku išgauti sodrias spalvas. Yra ir kitų problemų: kai kurie pigmentai, reaguodami su kalkėmis, keičia spalvą. Apie tai gerai žinojo senieji meistrai. Tikroji, šlapioji freska yra labai atspari, nes džiūdami dažai giliai įsigeria į gruntą. Tapant sausuoju būdu to nebūna, bet grynosios freskos pavyzdžių yra labai mažai – dailininkai, nutapę *al fresco*, jai nudžiūvus, savo darbus koreguodavo sausuoju būdu. Freskos buvo tapomos labai skystais dažais, pro juos prasišviesdavo gruntas. Tokiu būdu dažniausiai buvo tapomos veidai, kūno dalys, netgi drapiruotės. Kitos vietos tapomos dengiančiais tonais.

Sudėtingi grunto paruošimo metodai. Tinkas gaminamas iš rišamosios medžiagos – kalkių ir užpildo – smėlio, marmuro, sumaltų raudonų plytų ir kt. Rusiškose freskose kaip užpildas buvo naudojamas net labai susmulkintas linų pluoštas (kaip grunto armatūra). Kalkių žaliava buvo renkama geriausios kokybės, degama 900 -1200⁰ C temperatūroje, po to kartais net iki 10 metų nuolat pamaišant gesinama vandenyje. Skirtingi meistrai naudodavo įvairius kalkių paruošimo būdus, bet iš esmės tai buvo kalkių tešlos „išvalymas“ nuo pašalinių freskai kenksmingų medžiagų.

Senovinės tikrosios freskos pjūvis:

Dažai
Skaidrus marmuro dulkių ir kalkių skiedinys
Paruošiamasis piešinys
Drėgnas tinko sluoksnis
Grubaus tinko iš smėlio ir kalkių sluoksnis
Mūras

Keli grunto sluoksniai neleidžia greitai išgaruoti drėgmei, pailgina tapybos laiką. Kartais siena būdavo išklojama pintomis nendrėmis, kad vėliau sulaukėtų besisunkiančią drėgmę. Bėgant laikui, keitėsi freskos gruntai, jų sudėtis bei paruošimo būdai.

Praėjusių epochų meistrų kūryba – neišsenkantis patirties šaltinis. Deja, šiuolaikiniai gyvenimo tempai diktuoja savo sąlygas. Šiuolaikinių metodų pranašumas atliekant freską, lyginant su tradiciniais metodais atliktu darbu yra palyginti įvairesnė spalvų gama, sintetiniai gruntai ir dažai leidžia dirbti lengvai ir greitai. Tikriausiai dėl to nukenčia darbo ilgaamžiškumas, bet tai patikrins tik tai laikas.

8.2. Metodika.

Darbą kūrėme naudodamiesi šiais metodais:

1. Piešėme freskos eskizus.
2. Atrinkome geriausią eskizą ir jį toliau tobulinome.
3. Kvadratinio būdu perkėlėme eskizą ant sienos.
4. Tapėme sieninės tapybos darbą.

Užsakovas pasiūlė kūrinio idėją – aukštuminiai pastatai. Šia tema rinkome informaciją. Apsisprendėme, kokia technika darbas bus atliktas. Atskirai piešėme linijinius bei spalvinius eskizus, konsultavomės su darbo vadovu. Sukūrėme eskizų kolekciją ir ją pateikėme užsakovui. Išrinktą eskizą toliau bendromis jėgomis tobulinome iki galutinio varianto. Dirbant labai pagelbėjo kompiuterinė technika, sukurtus linijinius eskizus nuskanavome, o vėliau atspausdinome. Ranka nebereikėjo perpiešti linijinio piešinio, galėjome lengvai koreguoti: greitai keisti atskirų detalių spalvas, bendrą koloritą. Tik stebėjome, kad nesukurtumėme tokių efektų, kuriuos techniškai būtų sunku atlikti praktiniame darbe. Dirbant kompiuteriu, atsirado galimybė sukurti labai daug eskizų variantų, taip pat buvo lengva kurti subtilesnius, mažiau pastebimus pakeitimus.

Sumąstėme, kaip panaudoti projektorių eskizo perkėlimui ant sienos. Taip būtume išvengę gana ilgo ir nuobodaus kopijavimo kvadratinio būdu. Deja, šios savo naujovės dėl darbo dydžio įgyvendinti nepavyko: piešinį teko didinti senuoju kvadratinio būdu. Linijas žymėjome nepresuota medžio anglimi, nes pastebėjome, kad ji mažiau ištepa sieną. Po to ją nuvalydavome dideliu minkštu teptuku, nes nenuvalius medžio anglies dulkių pigmentas įgydavo nepageidaujamą atspalvį. Piešinio perkėlimui naudojome savo pačių degtą medžio anglį.

Suradome būdą, kaip voleliu padaryti sklandžius perėjimus tarp gretimų spalvų. Užtepėme dvi spalvas ir, kol dažai dar nenudžiūvę, dviem voleliais greitai juos išlyginome. Efektas buvo panašus kaip ir naudojant aerosolinius dažus, tik reikėjo nustatyti atitinkamą dažų tirštumą.

Pirmiausia teko įvertinti sieną, ant kurios bus tapoma freska. Visi sienos defektai - tinko plyšiai, įtrūkimai, dažų atsiknojimai - turėjo būti kruopščiai panaikinti. Naudojome „ROT BAND“ ir „FUGENFULER“ firmos skiedinius. Sieną padengėme „KNAUF“ firmos giluminiu gruntu, kuris surišo visus statybinius elementus. Atsižvelgdami į sienos formatą, patalpos erdvę, kūrėme freskos eskizus, juos atrinkome, tobulinome. Kad vaizdžiai pateiktume užsakovui meno kūrinį, naudojome kompiuterinę įrangą, kūrėme projektus programomis: „COREL 11“, „PHOTOSHOP 7“. Atlikus begales ieškojimų, užsakovas išsirinko priimtinausią variantą. Nupirkome reikalingus dažus: PROFI COLOR akrilinius matinius dažus ir TŪB AKRILEKSAS firmos akrilinius dispersinius dažus. Šie dažai yra labai atsparūs,

tinka vidaus ir lauko darbams, jie gerai dengia paviršių, spalvos gerai maišosi. Naudojome universalius koncentruotus ŠNIEŽKA firmos pigmentus. Kadangi tapėme sausa technika, tai sumaišę reikalingą atspalvį, dengėme juo visus reikiamus plotus. Jei spalva netinkamai dengė, užtepėme po du, o jei prireikdavo, tai ir po tris sluoksnius. Kad piešinys liktų tikslus, neišsiteptų, ištapytų plotų pakraščius dengėme lipnia juosta. Kad užtikrintumėme patalpos estetinį vaizdą, vėl klijavome lipnią juostą bei polietileninę plėvelę. Dengdami kai kuriuos plotus, naudojome trafaretus. Pirma padengėme didesnius plotus, paskui tapėme smulkias detales. Voleliais suformavome švelnius tonų perėjimus.

8.3. Strategija.

Esant nelengvai šalies ekonominei situacijai, šiuolaikiniame moderniam pasaulyje vykstant senųjų dailės rūšių tam tikrai asimiliacijai bei nykimui, tikrai džiugu, kad Šiaulių universitetas įsteigė antros pakopos studijas monumentalistams. Norisi išbandyti senąsias technikas, nors jos reikalauja daug kruopštaus pasiruošimo ir darbo. Baigdami bakalauro studijas, diplominiam darbui pasirinkome sieninę tapybą - freską, ateityje planuodami šia linkme gilinti savo žinias. Įstoję į antros pakopos studijas, pasirinkome studijuoti monumentaliąją tapybą: freską – mozaiką, realiai išbandėme didžiąją dalį monumentaliosios tapybos technikų – mozaiką, sausą freską, šlapią freską, mentelinę sieninę tapybą. Baigiamajam darbui pasirinkta siena buvo labai didelė - apie 65 kv. m., todėl nutarėme dirbti sausos tapybos technika naudodami šiuolaikines medžiagas. Naudojamos šiuolaikinės medžiagos sukuria darną tarp kūrinio ir architektūrinės erdvės ir technine, ir menine prasme.

8.4. Rezultatų naujumas.

Kaip minėjome freska vadinama bet kurios technikos sieninė tapyba arba tapybos technika šlapioje sienoje. Pastarosios yra dar dvi rūšys: - sausoji (fresco secco) - tapyba išdžiūvusiam glaiste, prieš darbą sieną sudrėkinant ir tikroji (buon fresco) – tapyba šviežiai užglaistytoje sienoje vandeniniais dažais. Šiuo atveju dažai džiūdami įsigeria giliai į gruntą, darbas tampa labai atsparus aplinkos poveikiui.

Mes savo freską kūrėme sausuoju būdu, nes esant šiuolaikiniam gyvenimo ritmui neįmanoma tinkamai senoviniu būdu paruošti grunto (tai užimtų labai daug laiko). Taigi naudojome šiuolaikinės medžiagas, kurios suteikia galimybę pasiruošti darbui per ganėtinai trumpą laiką. Tikime jų ilgaamžiškumu, nes pigmentų bei dažų pasirinkimas tikrai nemažas, o žinomi darbai, nutapyti prieš dešimtmečius, laikosi neblogai. Dažų bei gruntų kokybę, atsparumą patikrinsime savo darbu – šia prasme jis tikrai eksperimentinis.

Studijuodami įgijome monumentalistams reikalingų teorinių ir praktinių žinių. Išmokome klasikinių technikų ir jų atlikimo būdų. Šiuolaikinės priemonės teikia didesnes galimybes eksperimentuoti, kurti. Suliejant senąsias tradicines technikas su šiuolaikinėmis, galima gauti gana įspūdingų rezultatų. Freską kūrėme akrilinais dažais, stengėmės kūriniui suteikti sterilumo, švarumo įspūdį. Plokštumas dengėme voleliais, kad gautume maksimalų tikslumą, ploto kraštines uždengėme lipnia juostele, vėliau ją pašalinome. Kūrinyje ne vien tiesios linijos, kurias lipnia juostele apsaugoti lengva. Arkines formas, norėdami padaryti tokias pat tikslas, apklijavome plačia skaidria juostele ištaisai, po to aštriu peiliu išpjovėme pagal formą. Nereikalingą dalį lengvai pašalinome ir tada plotą dengėme dažais voleliu. (Netaisyklingoms formoms bandėme daryti trafaretus iš standaus popieriaus, deja, tai nepasiteisino, nes po jais gausiai patekėdavo dažai, sugadindami darbą). Voleliais darėme sklandžius perėjimus, nušviesėjimus ar patamsėjimus. Voleliai sienos paviršiuje suformavo tam tikrus kauburėlius, kurie tapybai teikia techniškesnį vaizdą.

8.5. Teorinis darbo reikšmingumas.

Ruošdamiesi vykdyti darbą, ieškojome literatūros apie freskų tapymo technikas. Pastebėjome, kad lietuvių kalba jos yra labai maža. Gavome Šiaulių universiteto dėstytojos Gražinos Arlauskaitės – Vingrienės paruoštą leidinį *Freskos technika ir technologija*, išleistą Šiaulių universiteto leidyklos, 2001 m. Tai nedidelės apimties, bet labai brandus, koncentruotas, vertingas darbas. Skaitėme ir vertėme S. A. Pavlovskio knygą *Материалы и техника монументально – декоративного искусства (1975 m.)*. Daugiau literatūros lietuvių ar rusų kalba nepavyko rasti. Nors mūsų teorinė darbo dalis nėra labai didelė, bet manome, kad medžiagą apie freskų kūrimo technologijas surinkome gana išsamiai. Savo darbe aprašėme sukurtus darbo patobulinimus: projekcinį eskizo perkėlimą, darbą voleliais, lipnios juostos panaudojimą sieninėje tapyboje.

Rinkdami medžiagą šiam darbui, pradėjome ruošti kompaktinę laikmeną apie monumentaliają tapybą. Idėja išleisti kompaktą gimė todėl, kad, besiruošdami kurti eskizus freskai, sukaupėme daug medžiagos, ją suklasifikavome, apdorojome kompiuterinėmis programomis tuo norėdami įprasminti savo sukauptas žinias ir patirtį, kurios bus papildomos ateityje. Kompaktinėje laikmenoje pateikiamos pagrindinės teorinės žinios apie freską, mozaiką, sgrafitą, pateikiami pasaulio įvairių laikotarpių dailininkų darbų pavyzdžiai bei technologijos.

8.6. Praktinis darbo reikšmingumas.

Didelę reikšmę piešiant eskizus turėjo kompiuterinės technologijos. Pirmieji bandymai buvo atlikti pieštuku, akvarele, guašu. Darbas paspartėjo pradėjus naudoti kompiuterinę programą Adobe Photoschop 7.

Kurdami eskizus, derinome juos prie esančios patalpos. Sumanėme savo kūrybinio darbo proceso eigą pajvairinti pateikdami žiūrovams ir muzikinį klipą. (Klipas sukurtas naudojant programas: Adobe Photoschop cs , Adobe premiere pro, Coreldraw 11).

Vaizdinę medžiagą su aukštuminiais pastatais apdorojome Power Point programa ir sukūrėme pateiktis. Jas naudosime darbo pristatymo metu. Vėliau bus galima dokumentą naudoti dailės ir dizaino pamokose, nagrinėjant temas apie šiuolaikinę architektūrą.

Visa mūsų sukaupta vaizdinė, praktinė ir teorinė medžiaga patalpinta vienoje CD laikmenoje. Ji bus nuolat papildoma ir naudojama mūsų kūrybinėje bei pedagoginėje veikloje.

Kurdami darbą realioje erdvėje, susidūrėme su daugybe techninių uždavinių. Sprendimo būdų ieškojome literatūroje, konsultavomės su darbo vadovu, kai ką sumąstėme patys. Kurdami šį darbą įgijome žinių. Kaip išspręsti tokiam darbe iškylančias problemas, galėsime konsultuoti savo mokinius, jaunesnius kolegas.

9. Darbo koncepcija.

- Originalios raiškos ieškojimas.
- Savo idėjų pritaikymas, įvairių medžiagų bei technikų ieškojimas.
- Monumentaliosios dailės pažinimas, analizavimas ir vertinimas.
- Dabartinės dailės situacijos stebėjimas Lietuvoje ir pasaulyje.
- Jaukios aplinkos sukūrimas naujame socialinių mokslų fakulteto korpuse.

10. Dailės kūrinio analizė.

Studijuodami monumentaliją tapybą kūrėme projektus įvairiomis temomis – aktų ir sporto salėms, koridoriams, kavinių patalpoms. Vieną projektų įdomia technika, taip vadinama menteline, mes atlikome Šiaulių Universitete pirmuosiuose rūmuose 313 auditorijoje. Daugumas visų kitų mūsų projektų taip ir liko neįgyvendintų. Vėliau gavome pasiūlymą sienine tapyba papuošti socialinių mokslų fakulteto naująjį korpusą. Užsakovo pageidavimu darbe turėjo atsispindėti šiuolaikinė aukštuminė architektūra, naujos technologijos, progresas. Renovuoto pastato erdvė reikalavo tikslaus, skaidraus, šiuolaikiško akcento.

Ieškojome internete jų nuotraukų, suradome labai daug. Nemažai idėjų pasisėmėme apsilankę Amerikos lietuvių A. Kezio fotonuotraukų parodoje. Šiek tiek plačiau pasidomėję jo kūryba, išleistuose nuotraukų albumuose¹ bei internete radome nemažai jo fotonuotraukų su aukštuminių pastatų vaizdais. Internete radome daug reikiamos medžiagos, kuri pažadino mūsų vaizduotę:²

Dangoraižiai - žmogaus didybės simbolis. Kiekvieno statyba – milijonai lėšų ir didžiulis noras sukurti pastatą – meno kūrinį, turintį savo veidą, savo kintančią nuotaiką. Visų jų kūrėjai mums tarsi užduoda klausimą : atspėk, kaip šį kartą nugalėjau žemės trauką, kur mano atramos taškas ? Dangoraižiai, vidudienio saulėje virpantys nuo įkaitusio oro gilioje dangaus mėlynėje, skaudžiai dreskiantys oranžines vakaro žaras... Naktį, apšviesti tūkstančiais prožektorių, žmogaus įnorio dėka tampa panašūs į fantastinius didžiulius vabzdžius, kartais net truputį pavojingus. Dangoraižiai gimsta didžiųjų miestų smulkmeniškose džiunglėse, jas greit praauga, išsistiebia kaip vieniši medžiai pelkėtuose krūmynuose. Kartais vaiduokliška išplaukia dykumose, primindami mirazą. Visuose – pastangos sudaryti įspūdį, kad į žemę remiamasi tik lyg tarp kitko, lyg nugalėta traukos jėga ir pasiruošta šuoliui į begalinę erdvę.

Tai buvo pagrindas mūsų pirmiems eskizams. Kai pradėjome eskizuoti, aukštų pastatų siluetai, nueinantys į gilią perspektyvą, pasirodė labai panašūs į kompiuterių klaviatūras. Kompozicijos viršuje ir apačioje komponavome tam tikrus darinius, norėjome sukurti įspūdį, kad žvelgiama pro statybų pastolius bei konstrukcijų plokštumas. Bet atsirado slėgio įspūdis, kadangi sienos ilgis yra ir taip įspūdingas, o ją optiškai dar pailginome (siena yra 59 m² pločio). Atsisakėme žvilgsnio iš po pastolių. Kompozicijos centre, viršuje ir apačioje įvedėme pastatų perspektyvas. Taip bandėme sienos plokštumą optiškai ištempti į aukštį.

¹ Algimantas Kezys. (1995). Grįžtančių paukščių preliudijos. Questar Printing spaustuvė Čikaga.

² www.fnal.gov/pub/Art_Gallery/archive/Kezys/

Eskizuodami naudojome kompiuteriu. Įvedėme pirminius linijinius ranka pieštus eskizus, toliau ieškojome spalvinių variantų, įdomesnių kompozicinių sprendimų. Kompiuteriu piešti sekėsi gerai, nes pati freska griežtų geometrinių formų, primenanti brėžinius. Pradžioje keletą eskizų sukūrėme gana ryškiomis spalvomis. Tada pamatėme, kad toks gana tamsus ir ryškus koloritas sukuria gana slogią nuotaiką, kuri gali optiškai sumažinti aplink freską esančią aplinką. Ieškojome pastelinio švelnaus, šviesaus kolorito, naudojome daug melsvų spalvų variacijų, norėdami sukurti lengvos teigiamos erdvės išpūdį. Melsvų - violetinių atspalvių plotai turėtų asocijuotis su dangaus erdve. Užsakovas taip pat pageidavo, kad freskos bendras koloritas būtų melsvas, nes Socialinių mokslų fakulteto reprezentacinė spalva tamsiai mėlyna. Tai ir nulėmė bendrą freskos koloritą.

Iškilo problema - freska yra labai didelė, o pakankamo atsitraukimo nėra. Stovinčiam šalia sienos žiūrovui nepavyksta žvilgsniu aprėpti viso kūrinio. Perkėlus eskizą ant sienos teko koreguoti piešinį, nežymiai keisti kompoziciją, išskirti glaudžiau grupuojant kelių pastatų junginius. Taip sukūrėme keletą žiūrėjimo taškų. Visą sienos plokštumą aprėmina tamsių koridorių erdvės. Susidaro išpūdis, lyg pro langą žvelgtum į fantastinį miestą, padabintą skaidriomis spalvomis, panyrantį į vakaro žarą. Nuo namų krintantys šešėliai – atspindžiai, - lydintys pastatus visą parą, tarsi neleidžia jiems pakilti į dangų, suteikia tvirtą pagrindą, sukuria paslaptį mūsų kūrinyje.

Kompozicija neturi akcentuoto centro, jis tik šiek tiek pabrėžtas keleto pastatų grupių ir ramesniais šviesių spalvų plotais. Visas piešinys truputį primena rusų „lučistų“ darbus: siekiami pajvairinti lygias pastatų plokštumas, jas suskaldėme, kai kurios detalės žaismingai išnyra iš po tamsesnių „konstrukcijų“. Dažniausiai piešinys plokščias, tik centre įvedėme krintančių šešėlių imitaciją, kurią žiūrovas gali pastebėti ir ja pasidžiaugti. Bet ji tokia nežymi, kad nesudarko vieningo plokštuminio vaizdo ir kartais gali likti net nepastebėta. Vaizdą lemia tai, iš kurio taško stebėsime freską. Į darbą žvelgiant iš šono labai jaučiama perspektyva: centre esantys laipteliai tarsi pratęsia sieną, praplečia erdvę. Šis efektas, manome, leis kiekvieną dieną sieninės tapybos darbą pamatyti naujai. Kai kuriuos pastatus suskaldėme smulkiomis linijomis, jos suteikė langų iliuziją. Langų plokštumas kūrėme gana blankiomis spalvomis, bet tapybiškai - jos darbui suteikia žaismingumo. Šešėlines pastatų sienas dekoravome šaltomis spalvomis, o apšviestąsias - šiltomis.

Freskos kompozicija pagrįsta kontrasto principu. Vidurinė dalis yra gana statiška, čia žaidžia atspindžių efektai. Viršutinėje dalyje šiek tiek dinamikos atsiranda išiveržus mirażiniams aukštutinių pastatų viršūnių vaizdiniais. Kūrinio apačioje norėjome išgauti gilyn nueinančios erdvės išpūdį. Tikslas – optiškai paplatinti siaurą erdvę, sukurti iliuziją, žiūrovo žvilgsnį sklandžiai perkeliančią į horizonto pastatus. Tai įgyvendinti pavyko. Ypač ryškus efektas pastebimas apžvelgiant sieną iš dešiniojo kampo.

Kairėje sienos pusėje esančias duris įliejome į bendrą kompoziciją, jas dabar sunku ir pastebėti. Šios

durys yra nenaudojamos, taigi „maskuotė“ nepatogumų tikrai nesukels, o mes išsaugojome bendrą kompoziciją. Iš pirmo žvilgsnio darbas atrodo gana statiškas kompoziciniu bei spalviniu atžvilgiu, apgaubtas lengvos vakaro žaros miglos. Geriau išsižiūrėjus, pajuntamas ritmingas įstrižainių, rombų, stačiakampių žaismas. Griežtos geometrinės formos jungiasi, išplaukia viena iš kitos, sukurdamos naujus fragmentiškus kampuotus elementus, atskirus spalvinius plotus. Ritmingas sienos plokštumos skaidymas suteikia tvirtumo, pastovumo, ramybės įspūdį. Tiesios, susikertančios linijos – lyg spinduliai, skleidžiantys šviesą. Kūrinio pakraščiuose monochrominių rūkų tonai beveik susilieja ištirpdami vienas kitame.

Reikėjo didžiulio susikaupimo ir ilgo sunkaus darbo, siekiant iš daugybės pilkšvų atspalvių išgauti harmoningą visumą. Ieškodami reikiamų atspalvių kai kuriuos plotus dengėme dažais net po keletą kartų. Įkvėpimo sėmėmis iš liaudies meno, ypač tekstilės, keramikos, architektūros.

11. Problemos, su kuriomis susidūrėme darbo metu.

Perkeliant, didinant eskizą, iškilo rimtų problemų. Reikėjo smulkinti kai kurias detales, ant sienos jos buvo per stambios, nuobodžios. Šią kliūtį pavyko įveikti padarius keletą spalvinių perėjimų, o kai kurių pastatų šonus dekoravome gana smulkiomis detalėmis.

Daug problemų sukėlė ir sienoje esantys papildomi objektai – durys, elektros dėžutės, jungikliai, signalizacijų davikliai.

Daug laiko atėmė ir medžiagos ieškojimas iš įvairių šaltinių. Lietuvoje monumentaliosios tapybos meistrų yra nemažai, bet sunku rasti literatūros apie freskų kūrimą, (ypač lietuvių kalba). Neradome literatūros apie sieninės tapybos kūrimą sintetinėmis medžiagomis.

Įsitikinome, kad dažus tapymui reikia pirkti tik tos pačios cheminės sudėties:

- a) džiūdami dažai vieni dažai tamsėja, kiti šviesėja, darosi sunku sumaišyti reikiamus atspalvius;
- b) skirtingos cheminės sudėties dažai gali tarpusavyje reaguoti iškart maišant arba praėjus laiko tarpui, dėl to gali blukti spalvos ar atsirasti kitų nepageidaujamų pakitimų.

12. Išvados.

Įsitikinome, kad šiuolaikiniai pastatų cementiniai ir betoniniai paviršiai nėra tinkami freskai, nes cimente esančios medžiagos (gipsas ir laisvas kalkių hidratas) sudaro tinko paviršiuje druskų nuosėdas. Ant freskos paviršiaus atsiranda baltos druskų dėmės, pažeidžiančios paviršiuje susidariusią plėvelę ir esantį dažų sluoksnį. Norint apsaugoti freskos gruntą, naudojami keli paviršiaus paruošimo būdai, bet jie yra gana sudėtingi, reikalaujantys daug laiko, jėgų ir nemažai kainuojantys. Mes pasirinkome savo sieninei tapybai sintetinius gruntus ir dažus, kad tapybinis sluoksnis nereaguotų su kitais giliau esančiais sluoksniais.

Tapymas sintetiniais dažais yra nelengvas darbas... Greitai džiūdami, dažai stipriai keičia spalvą, geriasi į sieną, dengti reikia keliais sluoksniais. Tačiau tai pigiau kainuoja, lengviau dirbti (mažiau laiko užima paruošiamieji darbai) lyginant su freskos technika.

13. Siūlymai.

1. Siūlytume prie freskos įrengti specialų apšvietimą, kuris padėtų pilna gama suskambėti šios sieninės tapybos spalvoms.
2. Atsižvelgiant į patalpų išdėstymą, siūlytume sukurti freskas panašia stilistika ir ant kitų universiteto koridoriaus sienų.
3. Siūlome iš anksto apmąščius ir pasiruošus medžiagas, sukurti tikrąją freską, naudojant senąsias technologijas.
4. Būtų įdomus eksperimentas, bandant sukurti sieninės tapybos darbą sintetiniais dažais, įvedant tikrosios freskos intarpus.

14. Diskusija.

Savo jėgas sieninėje tapyboje išbandėme kurdami bakalauro studijų baigiamąjį darbą, vėliau teko tapyti freską menteline technika, dirbant teko spręsti nemažai techninių problemų. Šįkart dirbti buvo lengviau, nes iš įgytos patirties numatėme galinčius iškilti nesklandumus. Tai, kas buvo numatyta projekte, puikiai pavyko įgyvendinti, savo darbu esame patenkinti.

Patariame pradedantiems sieninės tapybos kūrėjams didelį dėmesį skirti grunto paruošimui.

2004 m. tapydami bakalauro studijų baigiamąjį darbą freską „RITMAI“ pastebėjome, kad pagalbiniai darbininkai ne visur gerai paruošė gruntą. Mes dengėme dažais du sluoksnius ir ten, kur gruntas buvo blogai paruoštas, dažai silpnai laikėsi. Sunku buvo klijuoti apsauginę juostelę, nes bijojome, kad ji neatkeltų dažų sluoksnio.

2005 m. kuriant freską „ATSPINDŽIAI“ neteko daug vargti su tinku nes buvo išlikęs gana neblogai paruoštas gruntas. Tik keliose vietose radome nedidelius defektus, juos teko pašalinti.

Ateityje norėtume kurti mozaikas: ši sena, daug sunkaus darbo, kruopštumo, pastangų ir laiko reikalaujanti monumentaliosios dailės rūšis, atrodo, dabar nepelnytai pamiršta. Klasikinė mozaika nebijo atmosferinių reiškinių, ji gali egzistuoti pačiomis nepalankiausiomis sąlygomis: lauke ar baseino dugne. Nors mozaika ir klasikinė „archaiška“ technika, bet ją labai nesunkiai galima pritaikyti šiuolaikinėje architektūroje. Žavus ir naujas būtų šiuolaikinės, spindinčios stiklu ir plastmasėmis architektūros susitikimas su natūraliu lauko akmeniu. Labai daug šiuolaikinių medžiagų galima pritaikyti mozaikų kūrime.

Kadangi abu dirbame pedagoginį darbą, tai įgytas žinias dažnai panaudojame mokykloje. Mokiniai labai mėgsta dėlioti įvairiausias mozaikas iš pačių netikėčiausių medžiagų.

Suprantame, kad nesant užsakovų, nebus finansavimo. Todėl kalbėti apie mozaikų kūrybą realybėje būtų utopiška.

Matome gerėjančią šalies ekonominę situaciją, kylančius naujus pastatus, o santūri mozaikos spalvų gama lietuviui vis dėlto labai artima. Kūrinio – mozaikos - ilgaamžiškumas taip pat turėtų dominti būsimus kūrėjus.

15. Edukacinis tyrimas.

Tyrimas atliktas Pasvalio Petro Vileišio gimnazijoje, apklausoje dalyvavo antrų – trečių klasių mokiniai.
Anketos tikslas - patikrinti gimnazistų žinias apie sieninę tapybą.

3 - čia gimnazinė klasė, 27 mokiniai

Anketa

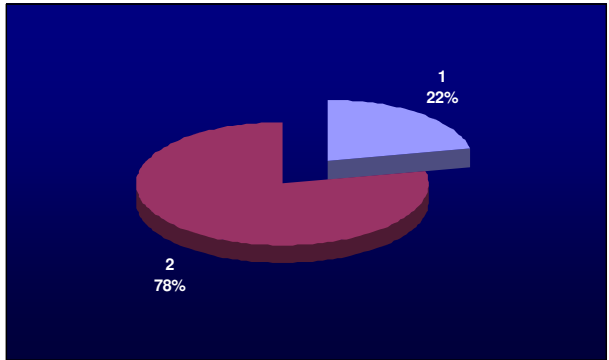
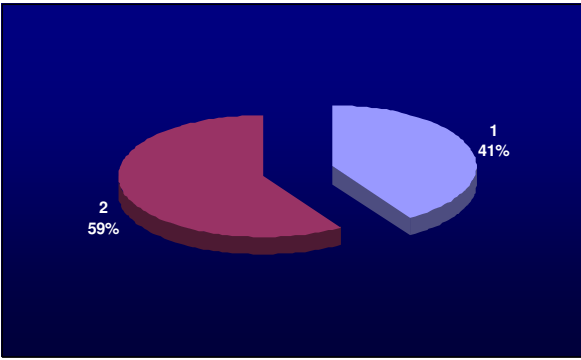
1. *Kada sukurtos pirmosios freskos: pirmykštėje bendruomenėje, (14) senovės Egipte, (4) Antikoje, (1) Renesanse, (5) tai šiuolaikinis menas? (1)*
2. *Ar žinai, kaip tapoma tikroji freska? Teigiamai atsakė, (17) neigiamai atsakė (10)*
3. *Ar pavadintum freska dailės kūrinį nutapytą fizikos kabinete? Gimnazijos valgykloje? Gimnazijos rūbinėje? Taip (11) Ne (16)*
4. *Ar Tau patinka pano gimnazijos rūbinėje? (19) Freska valgykloje? (4) Freska muzikos kabinete? (4) Freska fizikos kabinete? (7) Nežino (3)*
5. *Kam puošti labiau tinka sieninė tapyba: privačiai erdvei, (22) visuomeniniams pastatams? (22) Gali pabraukti ir abu variantus.*
6. *Ar norėtum, kad sieninė tapyba puošų Tavo namų interjerą? Taip (19) Ne (8)*
7. *Kuriuo kūrinium puoštum savo kambarį: monumentalios dailės kūrinium, (9) molbertinės? (16) Pabrauk tinkamą variantą.*
8. *Ar tinka sieninė tapyba švietimo įstaigų interjerų puošimui? Taip (14) Ne (12) Nežino (1)*
9. *Ar tinka sieninė tapyba šiuolaikinių pastatų puošybai? Taip (16) Ne (11)*
10. *Ar esi kūręs mozaiką iš netradicinių medžiagų? Taip (9) Ne (18)*
11. *Ar norėtum pabandyti kurti tikrą mozaiką iš akmenukų? Taip (20) Ne (7)*
12. *Ar norėtum papuošti tikra mozaika savo namų aplinką (11), eksterjerą (9), interjerą (15)? Nenorėtum? (6) Pabrauk, kuris variantas Tau labiausiai tinka.*
13. *Kam puošti labiau tinka mozaika: privačiai erdvei, (19) visuomeniniams pastatams? (20)*
14. *Ar rinktumeis sieninę tapybą savo kūrybiniam darbui? Taip (11) Ne (16)*
15. *Ar norėtum sukurti sieninės tapybos kūrinį raiškos užsiėmimų metu? Taip (17) Ne (10)*
16. *Gal savo kambarį pats esi papuošęs sienine tapyba? Taip (2) Ne (25)*
17. *Gal Tavo kambarį ar namus puošia dailininko sukurtas sieninės tapybos kūrinys?*
18. *Ar Tau patinka grafiti? Taip (24) Ne (3)*
19. *Ar esi grafiti kūręs pats? (3) Norėtum pabandyti? (17) Grafiti Tave erzina? (3) Taip (3) Ne (24)*

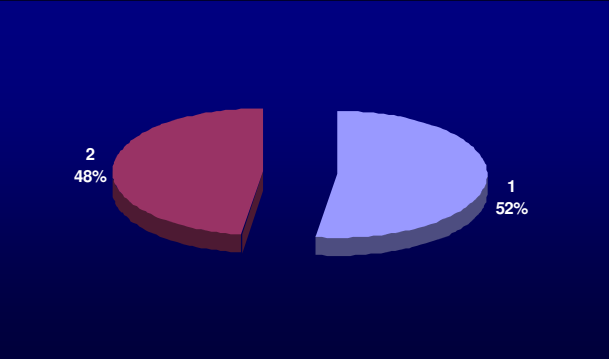
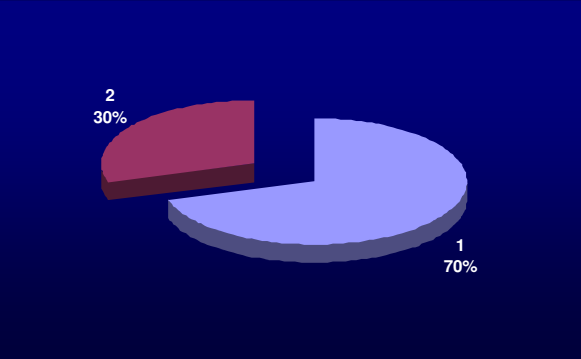
20. Kur ruošiami freskų kūrėjai? Teigiamai atsakė, (12) neigiamai atsakė (15)

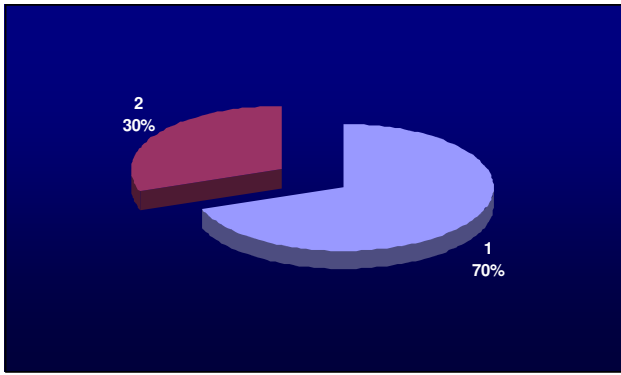
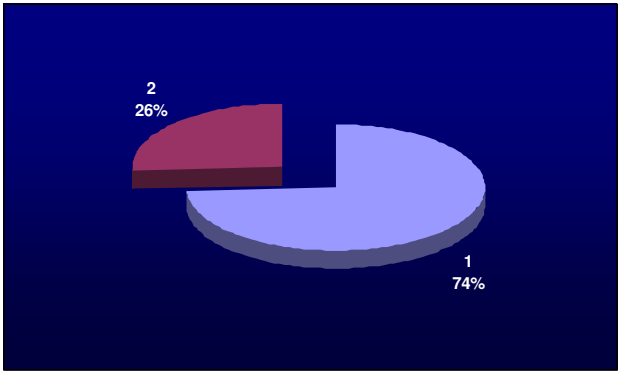
2 - ra gimnazinė klasė, 23 mokiniai

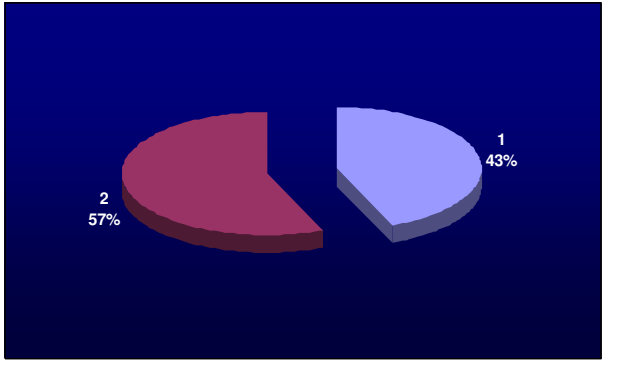
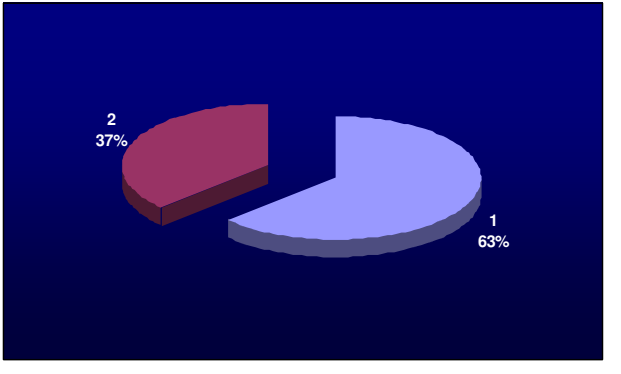
Anketa

1. Kada sukurtos pirmosios freskos: pirmykštėje bendruomenėje, (14) senovės Egipte, (7) Antikoje, (1) Renesanse, (1) tai šiuolaikinis menas? (0)
2. Ar žinai, kaip tapoma tikroji freska? Teigiamai atsakė, (21) neigiamai atsakė (2)
3. Ar pavadintum freska dailės kūrinių nutapytą fizikos kabinete? Gimnazijos valgykloje? Gimnazijos rūbinėje? Taip (15) Ne (7)
4. Ar Tau patinka pano gimnazijos rūbinėje? (10) Freska valgykloje? (6) Freska muzikos kabinete? (4) Freska fizikos kabinete? (11) Nežinau (3)
5. Kam puošti labiau tinka sieninė tapyba: privačiai erdvei, (20) visuomeniniams pastatams? (15) Gali pabraukti ir abu variantus.
6. Ar norėtum, kad sieninė tapyba puoštų Tavo namų interjerą? Taip (12) Ne (11)
7. Kuriuo kūriniu puoštum savo kambarį: monumentalios dailės kūriniu, (11) molbertinės? (11)
8. Ar tinka sieninė tapyba švietimo įstaigų interjerų puošimui? Taip (14) Ne (9)
9. Ar tinka sieninė tapyba šiuolaikinių pastatų puošybai? Taip (18) Ne (5)
10. Ar esi kūręs mozaiką iš netradicinių medžiagų? Taip (4) Ne (19)
11. Ar norėtum pabandyti kurti tikrą mozaiką iš akmenukų? Taip (16) Ne (7)
12. Ar norėtum papuošti tikra mozaika savo namų aplinką, (7) eksterjerą, (3) interjerą? (13) Nenorėtum? (4) Pabrauk, kuris variantas Tau labiausiai tinka.
13. Kam puošti labiau tinka mozaika: privačiai erdvei, (17) visuomeniniams pastatams (14) ? Gali pabraukti ir abu variantus.
14. Ar rinktumėis sieninę tapybą savo kūrybiniam darbui? Taip (5) Ne (18)
15. Ar norėtum sukurti sieninės tapybos kūrinių raiškos užsiėmimų metu? Taip (10) Ne (13)
16. Gal savo kambarį pats esi papuošęs sienine tapyba? Taip (3) Ne (20)
17. Gal Tavo kambarį ar namus puošia dailininko sukurtas sieninės tapybos kūrinys? Taip (2) Ne (21)
18. Ar Tau patinka grafiti? Taip (22) Ne (1)
19. Ar esi grafiti kūręs pats? (7) Norėtum pabandyti? (10) Grafiti Tave erzina? (1) Pabrauk tinkamą variantą.
20. Kur mokosi būsimieji freskų kūrėjai? Teigiamai atsakė (19), neigiamai atsakė (4)

<u>2 - ra gimnazinė klasė, 23 mokiniai</u>	<u>3 - čia gimnazinė klasė, 27 mokiniai</u>												
 <table border="1"><thead><tr><th>Kategorija</th><th>Procentai</th></tr></thead><tbody><tr><td>1</td><td>22%</td></tr><tr><td>2</td><td>78%</td></tr></tbody></table>	Kategorija	Procentai	1	22%	2	78%	 <table border="1"><thead><tr><th>Kategorija</th><th>Procentai</th></tr></thead><tbody><tr><td>1</td><td>41%</td></tr><tr><td>2</td><td>59%</td></tr></tbody></table>	Kategorija	Procentai	1	41%	2	59%
Kategorija	Procentai												
1	22%												
2	78%												
Kategorija	Procentai												
1	41%												
2	59%												
<p>1 Pasirinktų kūrybiniam darbui sieninę tapybą. 2 Nesirinktų kūrybiniam darbui sieninės tapybos.</p>	<p>1 Pasirinktų kūrybiniam darbui sieninę tapybą. 2 Nesirinktų kūrybiniam darbui sieninės tapybos.</p>												

<u>2 - ra gimnazinė klasė, 23 mokiniai</u>	<u>3 - čia gimnazinė klasė, 27 mokiniai</u>												
 <table border="1"><thead><tr><th>Kategorija</th><th>Procentai</th></tr></thead><tbody><tr><td>1</td><td>52%</td></tr><tr><td>2</td><td>48%</td></tr></tbody></table>	Kategorija	Procentai	1	52%	2	48%	 <table border="1"><thead><tr><th>Kategorija</th><th>Procentai</th></tr></thead><tbody><tr><td>1</td><td>70%</td></tr><tr><td>2</td><td>30%</td></tr></tbody></table>	Kategorija	Procentai	1	70%	2	30%
Kategorija	Procentai												
1	52%												
2	48%												
Kategorija	Procentai												
1	70%												
2	30%												
<p>1 Nori, kad sieninė tapyba puoštų gyvenamąją aplinką. 2 Nenori, kad sieninė tapyba puoštų gyvenamąją aplinką.</p>	<p>1 Nori, kad sieninė tapyba puoštų gyvenamąją aplinką. 2 Nenori, kad sieninė tapyba puoštų gyvenamąją aplinką.</p>												

<u>2 - ra gimnazinė klasė, 23 mokiniai</u>	<u>3 - čia gimnazinė klasė, 27 mokiniai</u>												
 <table border="1"><caption>Data for 2nd grade mozaika chart</caption><thead><tr><th>Option</th><th>Percentage</th></tr></thead><tbody><tr><td>1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.</td><td>70%</td></tr><tr><td>2 Nenori, kurti mozaikos.</td><td>30%</td></tr></tbody></table>	Option	Percentage	1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.	70%	2 Nenori, kurti mozaikos.	30%	 <table border="1"><caption>Data for 3rd grade mozaika chart</caption><thead><tr><th>Option</th><th>Percentage</th></tr></thead><tbody><tr><td>1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.</td><td>74%</td></tr><tr><td>2 Nenori, kurti mozaikos.</td><td>26%</td></tr></tbody></table>	Option	Percentage	1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.	74%	2 Nenori, kurti mozaikos.	26%
Option	Percentage												
1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.	70%												
2 Nenori, kurti mozaikos.	30%												
Option	Percentage												
1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų.	74%												
2 Nenori, kurti mozaikos.	26%												
1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų. 2 Nenori, kurti mozaikos.	1 Nori, pabandyti sukurti tikrą mozaiką iš akmenukų. 2 Nenori, kurti mozaikos.												

<u>2 - ra gimnazinė klasė, 23 mokiniai</u>	<u>3 - čia gimnazinė klasė, 27 mokiniai</u>												
 <table border="1"><caption>Data for 2nd grade sieninė tapyba chart</caption><thead><tr><th>Option</th><th>Percentage</th></tr></thead><tbody><tr><td>1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.</td><td>43%</td></tr><tr><td>2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.</td><td>57%</td></tr></tbody></table>	Option	Percentage	1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.	43%	2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.	57%	 <table border="1"><caption>Data for 3rd grade sieninė tapyba chart</caption><thead><tr><th>Option</th><th>Percentage</th></tr></thead><tbody><tr><td>1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.</td><td>63%</td></tr><tr><td>2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.</td><td>37%</td></tr></tbody></table>	Option	Percentage	1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.	63%	2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.	37%
Option	Percentage												
1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.	43%												
2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.	57%												
Option	Percentage												
1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu.	63%												
2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.	37%												
1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu. 2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.	1 Nori kurti sieninę tapybą raiškos užsiėmimų metu. 2 Nenori kurti sieninės tapybos raiškos užsiėmimų metu.												

Anketą pildė 2005 metų gruodžio 16 d. Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos mokiniai. Anketa buvo anoniminė, jos tikslas – išsiaiškinti, kokios yra mokinių žinios apie tikrąją freską, sieninę tapybą, mozaiką, jų požiūrį į šių kūrinių vietą šiuolaikiniame pasaulyje.

Analizuojant anketą paaiškėjo, kad mokiniai gana geri įsisavinę žinias apie tikrosios freskos kūrimo techniką. Daugelio nuomone, sieninė tapyba ir mozaika gali puikiai papuošti šiuolaikinę architektūrą.

Gana daug mokinių atsakė neigiamai apie švietimo įstaigų puošimą sienine tapyba. Manome, todėl, kad gimnazija turi labai didelę paveikslų galeriją (187 tapybos, grafikos darbai) ir visos architektūrinės erdvės yra užpildytos brandžiais profesionalių dailininkų darbais. Kitose mokyklose turėtų būti daugiau teigiamų atsakymų.

Anketų duomenys liudija apie mokinių kompetenciją vertinant gimnazijos sieninę tapybą. Jie neklysdami atrinko brandžiausius paskutiniųjų metų kūrybinius darbus: 6 pano rūbinėje, freską fizikos kabinete. Kūrybiniam darbui sieninę tapybą pasirinktų 5 antrokai ir net 11 trečiokų. 5 mokiniai yra patys papuošę savo kambarius sienine tapyba.

Grafiti teigiamai vertina 46 mokiniai, 10 juos yra kūrę patys.

15. Literatūros sąrašas.

1. Dailės žodynas. (1999). Vilniaus dailės akademijos leidykla, Vilnius.
2. Jedzinskienė. D. (2000). Einu šventyklos link. Kultūros barai (2000). Nr.11 Vilnius.
3. Mačiulis A. (2003). Dailė Architektūroje. Vilniaus dailės akademijos leidykla. Vilnius.
4. Kezys A. (1995). Grįžtančių paukščių preliudijos. Questar Printing spaustuvė. Čikaga.
5. Gombrich. E. H. (1997). Meno istorija. Alma litera. Vilnius.
6. Gombrich. E. H. (2000) Dailė ir iliuzija. Alma litera. Vilnius.
7. Josef A. Edge-Hard. [žiūrėta 2005-11-14]. Prieiga per internetą:
www.artcyclopedia.com/artists/albers_josef.html
8. Josef A. Hommage to the Square. [žiūrėta 2005-11-14]. Prieiga per internetą:
<http://www.globalgallery.com/enlarge/022-27570/>
9. Legrand G. (2000). Renesanso menas. Gamta.
10. Garkauskaitė N. (1999). Susapnuotas amžinas miestas tapyboje. Kultūros barai (1999). Nr.2
Vilnius.
11. Gražina A. V. (2001). Freskos technika ir technologija. Šiaulių universiteto leidykla.
12. Keras D. (1996). Italų Renesansas. Alma litera. Vilnius.
13. Klova B. (1975). Lietuvių monumentalioji dekoratyvinė tapyba. Vaga. Vilnius.
14. Lietuvos dailės istorija. (2002). Vilniaus dailės akademijos leidykla. Vilnius.
15. Universalus meno žodynas. (1998). Šviesa Kaunas.
16. Vilniaus dailės akademija. (1995). Vilnius. Vilniaus dailės akademijos leidykla.
17. Kinčinitis. V. (1989). Technologijų archeologija ir kompiuterio baimė. Kultūros barai (1998). Nr.6
Vilnius.

16.3 Sąnaudos.

Eil. Nr.	Medžiaga	Kiekis vnt./kg	Vieneto kaina	Suma
1	Volelių rankenėlės	7 vnt.	1,50 Lt	10,50 Lt
2	Volelis - ilgis 4 cm.	10 vnt.	1,15 Lt	11,50 Lt
3	Volelis - ilgis 8 cm.	20 vnt.	1,60 Lt	32,00 Lt
4	Volelis - ilgis 12 cm.	6 vnt.	1,70 Lt	10,20 Lt
5	Volelis - ilgis 18 cm.	4 vnt.	1,90 Lt	7,60 Lt
6	Vonelės dažams maišyti	8 vnt.	3,20 Lt	25,60 Lt
7	Kibiras	1 vnt.	5,60 Lt	5,60 Lt
8	Balti akriliniai dažai latekso pagrindu	2vnt. po 10 kg.	150 Lt	300,00 Lt
9	Balti akriliniai dažai latekso pagrindu	2vnt. po 5kg.	75 Lt	140,00 Lt
10	Pigmentai „PROFI COLOR“	0,25 kg. 22 vnt.	7,36 Lt	161,92 Lt
11	Pigmentai „ACRYLEX COLOR“	0,25 kg. 20 vnt.	6,25 Lt	125,00 Lt
12	Pigmentai „APKLAUSE“	0,25 kg. 8 vnt.	6,90 Lt	55,20 Lt
13	Pigmentai „PUFA MIX“	20 ml. 4vnt.	7,00Lt	28,00 Lt
14	Popierinė lipni juostelė 1cm. pločio 50 m. ilgio.	2 vnt.	2,70 Lt	5,40 Lt
15	Popierinė lipni juostelė 1,5 cm. pločio 50 m. ilgio.	15 vnt.	1,00 Lt	15,00 Lt
16	Popierinė lipni juostelė 2 cm. pločio 50 m. ilgio.	10 vnt.	3,15 Lt	31,50 Lt
17	Popierinė lipni juostelė 3 cm. pločio 50 m. ilgio.	13 vnt.	3,40 Lt	44,20 Lt
18	Popierinė lipni juostelė 5 cm. pločio 50 m. ilgio.	8 vnt.	5,20 Lt	41,60 Lt
19	Popierinė lipni juostelė 7 cm. pločio 50 m. ilgio.	2 vnt.	5,80 Lt	11,60 Lt
20	Nulaužiami peiliukai	4 vnt.	2,40 Lt	9,60 Lt
21	Polimerinis glaistas sienoms glaistyti.	1 vnt. 4 kg.	2,20 Lt	2,20 Lt
22	Glaistymo mentelė	1 vnt.	2,90 Lt	2,90 Lt
23	Juostinė 5 metrų ilgio matavimo ruletė	1 vnt.	4,20 Lt	4,20 Lt
24	Didelis teptukas	1 vnt.	4,10 Lt	4,10 Lt
25	Iš viso:			1085,42 Lt

Nemažai įrankių ir darbo priemonių turėjome patys ar paskolino fakulteto ūkvedys.

1. Teptukai ir vonelės dažams (buvo išlikę nuo anksčiau kurtų freskų).
2. Indeliai dažams.
3. Ilgą profiliuota lentelė tiesioms linijoms nubrėžti.
4. Stelažai.
5. Degto medžio anglies pieštukai (pasidarėme patys).

Žodynas.

Color field Painting – spalvos lauko tapyba – šiuolaikinės tapybos reiškinys, potapybinės abstrakcijos pakraipa, pagrįsta abstrakčiojo ekspresionizmo tapytojų atradimais. Paveikslams būdingi užteptų dažų plotai, susiliejančios, netaisyklingos spalvų plokštumos.

Fonas – spalva arba tonas, ant kurio tapoma; tolimasis paveikslo planas.

Freska – sienų tapybos technika: tapoma ant drėgno tinko mineralinės kilmės dažais. Sienų tapybos kūrinys.

Gruntas – medžiaga, kuria prieš tapyimą dengiamas dailės kūrinio pagrindas.

Hard-edge painting – griežtos formos tapyba – šiuolaikinės tapybos reiškinys, potapybinės abstrakcijos pakraipa. Būdingos aiškios, geometrinės lokalių spalvų plokštumos, viena nuo kitos atskirtos ryškiu kontūru.

Koloristinė tapyba – tapybos pakraipa, grindžiama spalvinių derinių išraiškingumu.

Koloritas – dailės (dažniausiai tapybos) kūrinio spalvų visuma; vyraujančių spalvų derinys.

Kompozicija – meno kūrinio arba pastato formų sandara; dėsningas įvairių elementų derinys.

Kontūras – dailės kūrinio meninės išraiškos priemonė: linija, apibrėžianti daikto siluetą, skirianti vieną plokštumą nuo kitos.

Monumentalioji dailė – dailės rūšis: stambių formų, dažnai svarbaus visuomeninio turinio dailės kūriniai, pasitelkiami formuojant architektūros aplinką, ryškinant ansamblio (aikštės, parko, pastato eksterjero arba interjero) idėją, kultūrinį, socialinį, politinį reikšmingumą.

Mozaika – monumentaliosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės technika. Figūrinė arba ornamentinė kompozicija dėstoma iš įvairių ir spalvų akmens (marmuro, granito, brangakmenių), smaltos, keramikos, stiklo ar kitokios medžiagos gabaliukų, plokštelių, plytelių. Komponentai sutvirtinami cemento skiediniu, betonu, sintetinė derva arba kt. rišamąja medžiaga. Mozaikos technika sukurtas kūrinys.

Orfizmas, orfinis kubizmas, simultanizmas – 20 a. 2 deš. modernistinės tapybos kryptis. Kilo iš sintetinio kubizmo. Būdingos abstrakčios formos arba pusiau abstrakčios, geometrizuotos formos,

dinamiškos kompozicijos, ryškus koloritas. Dailininkai siekė spalvų skambumo ir harmonijos, paveikslus tapė kaip muzikinių kūrinių atitikmenis.

Pano – reljefas arba sienų tapybos kūrinys, įkomponuotas pastato sienos ar lubų plokštumoje. Dažnai aprėminamas.

Pigmentai – iki miltelių susmulkintos netirpios kietosios medžiagos, nuo kurių priklauso dažų spalva.

Potapybinė abstrakcija – JAV vėlyvojo modernizmo tapybos kryptis. Priešintasi abstrakčiam abstrakcionizmui. Vengta tiesioginės psichinės saviraiškos, siekta objektyvizuoti kūrybos procesą. Išryškintas paveikslo daiktiškumas, materialumas: plokščias paviršius, lokaliai spalvos, mechaniškai užteptų, užpiltų arba užpurkštų dažų plotai.

Sgrafitas – sienų tapybos technika. Siena dengiama keliais (dažniausiai 2-3) skirtingos spalvos tinko sluoksniais. Paskui viršutinis sluoksnis dalimis nupjaunamas aštriu instrumentu. Atidengiant apatini tinką kuriama kelių spalvų ornamentinė arba figūrinė kompozicija.

Sienų tapyba – monumentaliosios dailės rūšis, tapybos kūriniai, puošiantys pastatų eksterjerą ir interjerą – sienas, lubas, skliautus, atramas ir kt.

Tapyba – vaizduojamosios dailės rūšis, kurianti vaizdą plokštumoje įvairių spalvų dažais.

Tempera – dažai iš pigmento ir emulsinės rišamosios medžiagos, skiedžiami vandeniu, terpentinu arba specialiu skiedikliu, panašūs į guašą, tačiau atsparesni aplinkos poveikiams; tais dažais nutapytas paveikslas - tapybos technika.